

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра вікової та педагогічної психології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до освітнього компоненту**

**«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ»**

для здобувачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії)
за спеціальністю 053 Психологія,
освітньо-науковою програмою «Психологія»

Рівне – 2025

УДК 159.9(07)(072)
М 54

Методичні рекомендації розглянуто та рекомендовано до друку кафедрою
вікової та педагогічної психології
(протокол № 9 від 24.06.2025 р.)

Друкується за рішенням науково-технічної ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 7 від 16.09.2025 р.)

Рецензенти:

Івашкевич Е. З., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Стасюк М. І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування.

Методичні рекомендації до освітнього компоненту «Теорія і методика викладання психології у вищій школі»: методичний посібник для здобувачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії) за спеціальністю 053 Психологія, освітньо-науковою програмою «Психологія»/ Укл. Павелків Р.В., Созонюк О.С., Рівне: РДГУ, 2025. 70 с.

У методичному посібнику представлено індивідуальні довгострокові проекти, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи здобувачів третього рівня вищої освіти та методичні рекомендації щодо їхнього виконання.

Методичний посібник буде корисним здобувачам вищої освіти як при організації самостійної роботи з курсу, так і під час підготовки до практичних занять.

© Павелків Р.В., 2025

© Созонюк О.С., 2025

© РДГУ, 2025

ЗМІСТ

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ	
ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	11
4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	55
5. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ТА ШКАЛА	
ОЦІНЮВАННЯ.....	59
6. ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ.....	61
7. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО	
КОНТРОЛЮ.....	62
8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	65

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основною **метою** курсу «Теорія і методика викладання психології у вищій школі» є розвинути у здобувачів здатність здійснювати освітню діяльність у сфері психології загалом і на межі предметних галузей, дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та керуватися загальнолюдськими цінностями, саморозвиватися і самовдосконалюватися впродовж життя, оцінювати рівень власної фахової компетенції та підвищувати професійну кваліфікацію й професійну мобільність.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

- сформувати у здобувачів навички та вміння управління педагогічним процесом;
- отримати знання про специфіку діяльності викладачів психології в освітній галузі та про вимоги, які висуваються до їх особистості;
- сприяти розвитку у здобувачів педагогічних здібностей;
- розвивати потребу в освітянській діяльності та вміння ефективно організовувати її;
- допомогти здобувачам в оволодінні прийомами професійної самоосвіти і самовиховання;
- сприяти пізнанню й розвитку особистості здобувачів в контексті обраної ними професії.

Згідно вимог освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні набути таких компетентностей:

Формування **інтегральної компетентності** передбачає здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної, діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного світогляду із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.

СК6. Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.

Очікувані результати навчання

Освітньо-науковою програмою передбачено досягнення наступних *програмних результатів навчання (РН)*:

РН2. Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.

РН8. Визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності.

РН10. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері психології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосовувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати:

- предмет і завдання курсу, його категоріальний апарат;
- історію викладання психології у вищій школі та особливості сучасної психологічної освіти;
- нормативно-правове забезпечення освіти, цілі і принципи навчання психології та зміст психологічної освіти;
- організацію і види навчальних занять з психології;
- системи та методи навчання психології;
- методичні аспекти підготовки та проведення лекції, семінарського, практичного, лабораторного й консультативного заняття;
- зміст самостійної роботи здобувачів з вивчення психологічних дисциплін, особливості перевірки й оцінювання знань з психології;
- зміст і функції викладацької діяльності, професійні та особистісні вимоги до викладача психології;
- особливості розробки навчального курсу з психології та керівництва дипломними роботами.

вміти:

- визначати цілі навчання;
- впроваджувати принципи навчання;
- застосовувати різні методи та засоби навчання;
- користуватися різноманітними методами та прийомами педагогічного впливу на слухачів;
- складати конспекти і проводити традиційні та нетрадиційні види лекційних занять;
- готуватися, складати конспекти і проводити різні типи семінарських занять;
- складати конспекти і проводити практичні та лабораторні заняття;
- організовувати самостійну роботу здобувачів з вивчення психологічних дисциплін;
- перевіряти й оцінювати знання з психології;
- організовувати власну працю щодо подальшого професійного й особистісного розвитку відповідно до вимог, змісту і функцій педагогічної діяльності викладача.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи викладання психології у вищій школі

Тема 1. Сучасна вища школа в освітній системі України

Характеристика вищої освіти України початку третього тисячоліття.

Тенденції та перспективи розвитку й удосконалення підготовки фахівців в умовах формування європейського освітнього простору. Особливості структурної організації вищої освіти в різних країнах світу. Психологічні закономірності освіти дорослих упродовж життя.

Система, мета і зміст вищої освіти в Україні. Методологічні і теоретичні проблеми вищої освіти на сучасному етапі розвитку вищої школи. Головні завдання ЗВО.

Рівні формування змісту освіти: загальне теоретичне уявлення; навчальна дисципліна; навчальний матеріал.

Нормативно-правове забезпечення освітньої діяльності в різних типах закладів вищої освіти. Закон України «Про вищу освіту». Нормативні документи щодо розроблення змісту освіти і навчання. Національна рамка кваліфікацій. Професійний стандарт. Стандарт вищої освіти.

Тема 2. Стратегія організації освітньої діяльності щодо підготовки фахівців у ЗВО

Рівні акредитації сучасних закладів вищої освіти, їх типи та основні завдання. Здійснення освітньої діяльності щодо підготовки фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста. Забезпечення підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВО III-IV рівнів акредитації.

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова) програма. Навчальний план. Програми навчальних дисциплін як основна

форма фіксації змісту навчального дисципліни. Необхідність врахування міждисциплінарних зв'язків при їх розробці. Освітній контент.

Аналіз стану викладання психології у вищій школі. Специфіка викладання психології у вищій школі. Шляхи підвищення ефективності викладання психології у вищій школі.

Змістовий модуль 2. Методичні основи викладання психологічних дисциплін у вищій школі

Тема 3. Методика читання лекційних занять у вищій школі

Лекція, її функції і класифікація. Композиційна структура лекції. Етапи підготовки лекції. Особливості читання лекцій з дисциплін психологічного циклу.

Особливості використання лектором лінгвістичних, паралінгвістичних і кінетичних засобів впливу на аудиторію. Критерії оцінювання лекторської майстерності.

Тема 4. Методика проведення практичних (семінарських і лабораторних) занять з психологічних дисциплін у ЗВО

Форми й порядок проведення практичних занять. План-конспект практичного заняття. Карта оцінки практичного (семінарського) заняття.

Семінарське заняття, його мета, функції і структура. Особливості організації проведення семінару в активній формі. Модель семінарського заняття в активній формі. Порядок підготовки і проведення семінарів в активній формі. Роль і функції студентів при проведенні САФ. Критерії оцінки якості проведення семінарських занять.

Методи раціональної організації самостійної роботи студентів.

Тема 5. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України

Стан застосування технологій дистанційного навчання в закладах вищої освіти. Технологічні досягнення для реалізації дистанційного навчання. Технології адаптивного навчання, мобільне навчання, віртуальна, доповнена та гібридна реальності, «Інтернет речей», системи управління навчанням наступного покоління, штучний інтелект та природні користувацькі інтерфейси. Перспективи розвитку технологій дистанційного навчання в Україні.

Тема 6. Контроль і оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання при опануванні психологічних дисциплін

Критерії та норми оцінювання програмних результатів навчання психології. Основні функції перевірки й оцінка знань, умінь і навичок в освітньому процесі: орієнтувальна; стимулююча, атестаційна / власне контролююча. Види і форми контролю.

Діагностування й оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання при опануванні психологічних дисциплін. Різновиди контролю: модульний, тестовий, рейтингове оцінювання навчальних досягнень студентів.

Розробка системи критеріїв якості навчання по навчальній дисципліні: критерії і показники оцінки успішності студентів по навчальному курсу; врахування відвідуваності занять і активності студентів; частота проведення перевірки знань; види і форми оцінювання; дати і час проведення перевірочних процедур; тривалість кожної перевірочної процедури; вклад кожної поточної оцінки в підсумкову оцінку по усьому курсу.

Діагностика якості психологічних знань з навчальних психологічних дисциплін. Тестовий контроль: класифікація тестів, види тестів, технологія створення тестових завдань,

вимоги до тестових завдань, організація тестового контролю, переваги і недоліки тестового контролю.

Організація самостійної роботи студентів відповідно до їх індивідуальної освітньої траєкторії набуття професійної компетентності. Здійснення систематичного контролю самостійної роботи студентів.

Змістовий модуль 3. Методологічні основи активізації викладання психологічних дисциплін у навчальному процесі вищої школи

Тема 7. Інноваційні педагогічні технології активізації навчання у вищій школі

Педагогічні технології активізації навчального процесу. Дистанційне навчання. Проєктне навчання. Психологічні особливості алгоритмічного процесу у педагогіці. Проблемно-пошукові методи навчання. Логічні методи. Методи формування зацікавленості до навчання. Ігрове проєктування. Операційно-рольові і ділові ігри. Методика розроблення та організація проведення ділових ігор. Організація проблемного навчання. Альтернативні системи навчання. Пошук шляхів удосконалення психологічної освіти.

Тема 8. Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи

Психологія особистості викладача вищої школи як наукова проблема. Професійна діяльність викладача ЗВО: сутність, структура та основні функції. Особистісні якості викладача та їх вплив на ефективність педагогічної діяльності.

Професійна мотивація та ціннісні орієнтації викладача вищої школи. Психологічна компетентність і педагогічна майстерність викладача. Професійна самосвідомість, рефлексія та саморозвиток викладача.

Психологічні особливості педагогічного спілкування у вищій школі. Професійні труднощі та емоційне вигорання викладача: причини, прояви, профілактика.

3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Тема: Стратегія організації освітньої діяльності щодо підготовки фахівців у ЗВО

Мета заняття: сформувати у здобувачів освіти про стратегію організації навчальної діяльності у ЗВО; розкрити основні підходи, форми та методи підготовки фахівців до професійної діяльності; розвинути вміння планувати, організовувати й оцінювати практичну підготовку відповідно до вимог освітніх стандартів і потреб ринку праці.

Основні поняття: професійна підготовка фахівців, практична підготовка здобувачів освіти, стратегія організації освітнього процесу, компетентнісний підхід, професійні компетентності.

I. Дискусійні питання

1. Тенденції та перспективи розвитку й удосконалення підготовки фахівців в умовах формування європейського освітнього простору.

2. Система, мета і зміст вищої освіти в Україні.

3. Методологічні і теоретичні проблеми вищої освіти на сучасному етапі розвитку вищої школи.

4. Головні завдання ЗВО.

5. Рівні формування змісту освіти: загальне теоретичне уявлення, навчальна дисципліна, навчальний матеріал.

6. Нормативно-правове забезпечення освітньої діяльності в різних типах закладів вищої освіти.

7. Нормативні документи щодо розроблення змісту освіти і навчання.

8. Національна рамка кваліфікацій.

9. Професійний стандарт. Стандарт вищої освіти.

10. Рівні акредитації сучасних закладів вищої освіти, їх типи та основні завдання.

11. Здійснення освітньої діяльності щодо підготовки фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого

спеціаліста. Забезпечення підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВО III-IV рівнів акредитації.

12. Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова) програма.

13. Навчальний план.

14. Програми навчальних дисциплін як основна форма фіксації змісту навчального дисципліни. Необхідність врахування міждисциплінарних зв'язків при їх розробці.

15. Освітній контент.

16. Аналіз стану викладання психології у вищій школі. Специфіка викладання психології у вищій школі.

17. Шляхи підвищення ефективності викладання психології у вищій школі.

Теоретична довідка

Стратегія організації освітньої діяльності у закладі вищої освіти (ЗВО) вибудовується від місії та цінностей до конкретних процедур управління якістю. Її ядром є компетентнісний підхід і чітке формулювання програмних результатів навчання (ПРН), на які «нанизується» зміст, методи, технології та оцінювання. Вихідною точкою слугує аналіз потреб ринку праці, професійних стандартів і запитів стейкхолдерів (здобувачів, роботодавців, академічної спільноти). На цій основі конструюється профіль освітньої програми, що окреслює сферу працевлаштування, типові ролі випускника, рівень автономії та відповідальності, а також перелік цінностей (академічна доброчесність, етичність, інклюзія, громадянськість).

Проектування навчального плану здійснюють за логікою «ПРН → компоненти програми → методи навчання і викладання → оцінювання». Мапування ПРН на дисципліни забезпечує збалансованість і відсутність «прогалин», а послідовність навчальних модулів — прогрес від базових знань до комплексного розв'язання професійних задач. Важливо забезпечити інтеграцію фундаментальної та прикладної підготовки, міждисциплінарність, а також різні траєкторії для індивідуалізації (вибіркові блоки, майнори, мікрокреденшали).

Значну роль відіграє узгодженість описів дисциплін (силлабусів): цілі, ПРН, результати на рівні модуля, методи, форма контролю, критерії.

Сучасна стратегія передбачає студентцентованість і активні методи: проблемно-орієнтоване та проєктне навчання, дослідницькі завдання, симуляції, сервіс-лернінг. Для узгодженості підходів створюють каталоги методик, банки кейсів і шаблони рубрик оцінювання. Паралельно функціонує внутрішня система забезпечення якості: стандартні операційні процедури, регулярні опитування, аналіз даних успішності, пір-рев'ю курсів, зовнішня експертиза. Розвиваються академічна доброчесність (політики щодо плагіату, коректного використання ІІІ), етичні кодекси і механізми підтримки добробуту здобувачів.

Стратегічні напрями: (1) цифровізація (LMS, е-портфоліо, аналітика навчання); (2) інтернаціоналізація (академічна мобільність, англомовні компоненти, спільні програми); (3) інклюзивність (універсальний дизайн навчання, доступність контенту); (4) партнерства з бізнесом і громадським сектором (дуальна освіта, стажування, менторство). Важливо розвивати кадровий потенціал: безперервний професійний розвиток викладачів, менторські програми, спільноти практик.

Механізми реалізації стратегії: дорожні карти змін, показники ефективності (KPI/OKR), цикли вдосконалення «плануй–виконуй–перевіряй–дій», публічні звіти. На рівні взаємодії зі стейкхолдерами — консультативні ради роботодавців, спільні хакатони, ярмарки практик, форсайт-сесії щодо майбутніх компетентностей. На рівні підтримки студентів — академічне наставництво, центри кар'єри, майстерні м'яких навичок, сервіси психологічної підтримки.

У підсумку стратегія перетворює ЗВО на керовану екосистему: структура програм і методів з'єднується з культурою довіри, прозорими правилами та даними, що дозволяють

передбачувано досягати ПРН і готувати фахівців, здатних до саморефлексії, етичної практики та інноваційної діяльності.

II. Практичні завдання

1. Аналіз стратегічних документів ЗВО

Завдання:

Ознайомтеся зі Стратегією розвитку будь-якого закладу вищої освіти (реального або запропонованого викладачем).

Визначте:

- стратегічну місію ЗВО;
- ключові стратегічні цілі;
- пріоритети освітньої діяльності;
- роль науково-педагогічних працівників у реалізації стратегії.

Результат: коротка аналітична довідка (1–2 стор.).

2. SWOT-аналіз освітньої діяльності ЗВО

Завдання:

Проведіть SWOT-аналіз освітньої діяльності ЗВО (або кафедри / освітньої програми):

- Strengths (сильні сторони);
- Weaknesses (слабкі сторони);
- Opportunities (можливості);
- Threats (загрози).

Результат: таблиця SWOT + висновки щодо стратегічних рішень.

3. Розробка стратегічної цілі освітньої діяльності

Завдання:

Сформулюйте **одну стратегічну ціль** освітньої діяльності ЗВО/кафедри з урахуванням:

- потреб ринку праці;
- стандартів вищої освіти;
- принципів студентоцентрованого навчання.

Ціль оформіть за моделлю **SMART**.

Результат: письмове обґрунтування цілі.

4. Моделювання стратегії діяльності викладача ЗВО

Завдання:

Розробіть модель професійної діяльності викладача ЗВО в умовах реалізації стратегічних змін (цифровізація, інтернаціоналізація, академічна доброчесність тощо).

Визначте:

- ключові функції;
- необхідні компетентності;
- інструменти реалізації.

Результат: схема або структурований опис.

5. Кейс-аналіз

Завдання (кейс):

ЗВО переходить на змішану форму навчання та впроваджує нову освітню стратегію. Частина викладачів чинить опір змінам.

Проаналізуйте ситуацію та запропонуйте:

- стратегічні управлінські рішення;
- заходи підтримки викладачів;
- очікувані результати.

Результат: письмове рішення кейсу або усна презентація.

6. Рефлексивне завдання

Завдання:

Напишіть есе на тему:

«Роль фахівця ЗВО у формуванні та реалізації стратегії освітньої діяльності».

Обсяг: **1–1,5 сторінки.**

Тестові питання для самоконтролю

1. Стратегія розвитку закладу вищої освіти — це:
 - А) перелік навчальних дисциплін
 - Б) система довгострокових цілей і шляхів їх досягнення
 - В) річний навчальний план
 - Г) посадова інструкція викладача
2. Місія ЗВО визначає:
 - А) кількість студентів
 - Б) основні цінності та призначення закладу
 - В) форму контролю знань
 - Г) перелік кафедр

3. Хто є безпосереднім учасником реалізації стратегії освітньої діяльності ЗВО?
- А) лише адміністрація
 - Б) лише студенти
 - В) науково-педагогічні працівники
 - Г) усі учасники освітнього процесу.
4. До внутрішніх чинників SWOT-аналізу належать:
- А) демографічна ситуація
 - Б) державна освітня політика
 - В) кадровий потенціал ЗВО
 - Г) конкуренція на ринку освітніх послуг
5. Елемент «Opportunities» у SWOT-аналізі означає:
- А) слабкі сторони
 - Б) загрози
 - В) внутрішні ресурси
 - Г) зовнішні можливості розвитку
6. Основне призначення SWOT-аналізу — це:
- А) оцінка успішності студентів
 - Б) формування стратегічних управлінських рішень
 - В) контроль якості знань
 - Г) складання навчальних програм
7. Стратегічна ціль освітньої діяльності має бути:
- А) загальною та абстрактною
 - Б) короткостроковою
 - В) вимірюваною та досяжною
 - Г) не пов'язаною з ресурсами
8. SMART-ціль передбачає, що вона є:
- А) абстрактною та узагальненою
 - Б) конкретною, вимірюваною, досяжною, релевантною, обмеженою в часі
 - В) лише кількісною
 - Г) залежною від зовнішніх факторів
9. Студентоцентроване навчання орієнтоване насамперед на:
- А) потреби адміністрації
 - Б) стандарти фінансування

- В) активну роль студента в освітньому процесі
- Г) зменшення навчального навантаження

10. Ключова роль викладача ЗВО в реалізації стратегії полягає у:
- А) адміністративному контролі
 - Б) реалізації освітніх програм відповідно до стратегічних цілей
 - В) фінансовому управлінні
 - Г) формуванні нормативних документів
11. Цифрова компетентність викладача передбачає:
- А) використання лише друкованих матеріалів
 - Б) володіння сучасними освітніми технологіями
 - В) зменшення взаємодії зі студентами
 - Г) відмову від традиційного навчання
12. Академічна доброчесність у стратегії ЗВО спрямована на:
- А) підвищення формальності оцінювання
 - Б) забезпечення якості та довіри до результатів навчання
 - В) посилення контролю
 - Г) обмеження автономії викладача
13. Опір змінам серед викладачів найчастіше зумовлений:
- А) надлишком ресурсів
 - Б) недостатньою поінформованістю та підтримкою
 - В) високою мотивацією
 - Г) чіткою стратегією
14. Найефективнішим управлінським рішенням у період змін є:
- А) ігнорування проблем
 - Б) адміністративний тиск
 - В) залучення викладачів до процесу прийняття рішень
 - Г) відмова від змін
15. Стратегічний план ЗВО зазвичай розробляється на період:
- А) одного семестру
 - Б) одного навчального року
 - В) кількох років
 - Г) одного місяця

16. КРІ в стратегічному плані використовуються для:
- А) розкладу занять
 - Б) оцінювання ефективності досягнення цілей
 - В) формування навчальних програм
 - Г) кадрових призначень
17. Професійна рефлексія викладача сприяє:
- А) формальному виконанню обов'язків
 - Б) усвідомленню власної ролі в реалізації стратегії
 - В) зменшенню відповідальності
 - Г) уникненню змін
18. Сучасні виклики для фахівців ЗВО пов'язані насамперед з:
- А) відсутністю стандартів
 - Б) стабільністю освітнього середовища
 - В) цифровізацією та глобалізацією освіти
 - Г) зменшенням вимог до якості.

Практичне заняття 2

Тема: Основні етапи підготовки та проведення лекційних занять у вищій школі

Мета: теоретично обґрунтувати функції, класифікацію, композиційну структуру лекції; практично розробити лекційне заняття з психологічної дисципліни

Основні поняття: композиційна структура лекції, проектування вступного етапу, розробка плану, самооцінювання лекції.

I. Дискусійні питання

1. Лекція, її функції і класифікація.
2. Композиційна структура лекції.
3. Етапи підготовки лекції.
4. Особливості читання лекцій з дисциплін психологічного циклу.
5. Особливості використання лектором лінгвістичних, паралінгвістичних і кінетичних засобів впливу на аудиторію.
6. Критерії оцінювання лекторської майстерності.

Теоретична довідка

Лекція як форма і як педагогічна технологія. Лекція у вищій школі — це дидактично спроектована комунікативна подія, де викладач вибудовує логіку знання, задає понятійний апарат, демонструє спосіб наукового мислення й критерії доказовості. Сучасна українська методика підкреслює: лекція не має зводитися до монологу-переказу; її якість визначається тим, наскільки вона активізує мислення здобувачів і створює основу для самостійної роботи та інтеграції з іншими дисциплінами.

Функції лекції у психолого-педагогічних дисциплінах.

Для курсів психологічного циклу лекція виконує щонайменше чотири функції: (1) **концептуалізація** (введення і пояснення категорій, моделей, термінів); (2) **методологізація** (як отримують психологічне знання, чому певні висновки є/не є обґрунтованими); (3) **професіоналізація** (зв'язок теорії з практикою — кейси, алгоритми дій, типові помилки інтерпретації); (4) **етичне рамкування** (межі психологічних інтервенцій, конфіденційність, добровільність). Така структура особливо важлива для дисциплін, де теорія прямо впливає на практичні рішення та взаємодію з людьми.

Типи лекцій для активізації навчання. В українських джерелах описано ряд лекційних форматів, орієнтованих на активність і керованість засвоєння: лекція-анкета (структурування змісту через систему запитань), кіно(відео)лекція, лекція-екскурсія, інтерактивна лекція. Інтерактивна лекція прямо пояснюється як процес активного діалогу з аудиторією, що поєднує керівну роль викладача з високою активністю слухачів і допускає використання інтерактивних технологій (кейс-стаді, воркшопи, тренінгові елементи тощо).

Проблемна лекція та лекція-візуалізація. Проблемна лекція будується навколо теоретичної чи практичної проблеми,

що змушує студентів аналізувати суперечності, висувати гіпотези й оцінювати аргументи; у вітчизняних методичних матеріалах наголошується на її близькості до дослідницької діяльності.

Лекція-візуалізація, навпаки, концентрується на наочному моделюванні понять (схеми, карти понять, таблиці порівняння), причому описується послідовність її підготовки: визначення теми, мети, підготовка конспекту з візуальними елементами, підбір методів стимулювання творчої активності здобувачів.

Специфіка лекцій з психології. Для психологічних дисциплін критично важливо: (а) уникати «публічної діагностики» студентів та провокації розкриття чутливої інформації; (б) показувати доказовість знання (який метод і які дані підтверджують висновок); (в) регулярно підкреслювати межі узагальнення (обмеження вибірки, валідності методики, контексту). У методичних рекомендаціях для курсу «Методи дослідження в психології» наголошено, що метою дисципліни є формування теоретичних і практичних знань для організації та проведення досліджень, обробки й аналізу результатів — це задає обов'язковий «методологічний» компонент лекційних прикладів.

Практичні рекомендації. Ефективно проектувати лекцію через 3–5 «провідних запитань» і організовувати «цикли участі» кожні 10–15 хвилин (міні-кейс, парне пояснення, коротке опитування, формулювання гіпотези). Для мультимедійної лекції — правило: слайд не є конспектом; на слайді схема/дані/алгоритм, а пояснення — у мовленні. Завершення лекції доцільно робити через коротку діагностику розуміння («вихідний квиток») і завдання для самостійної роботи, прив'язане до ПРН дисципліни.

II. Практичні завдання

1. Аналіз структури лекції

Завдання:

Ознайомтеся з відеозаписом або текстом лекції з будь-якої навчальної дисципліни.

- Визначте етапи лекції (вступ, основна частина, підсумок тощо).
- Оцініть логічність переходів між етапами.
- Запропонуйте 1–2 покращення структури.

2. Проектування вступного етапу лекції

Завдання:

Розробіть вступ до лекції (5–7 хв) з обраної теми.

У вступі мають бути:

- актуалізація теми;
- мотивація студентів;
- формулювання мети та завдань лекції.

3. Розробка плану лекції

Завдання:

Складіть детальний план лекції з теми фахової дисципліни, визначивши:

- етапи лекції;
- орієнтовний час на кожен етап;
- методи та прийоми навчання (пояснення, приклади, запитання, дискусія).

4. Підбір активних методів до основної частини

Завдання:

Для основної частини лекції запропонуйте щонайменше **3 активні методи навчання** (міні-дискусія, проблемне питання, кейс, опитування тощо).

Обґрунтуйте доцільність кожного з них.

5. Мікровикладання

Завдання:

Підготуйте та проведіть фрагмент лекції (10–15 хв), дотримуючись усіх етапів.

Після виступу:

- проаналізуйте власну роботу;
- отримайте зворотний зв'язок від групи.

6. Розробка завершального етапу лекції

Завдання:

Створіть завершення лекції, яке включає:

- узагальнення ключових положень;
- контрольні або рефлексивні запитання;
- завдання для самостійної роботи студентів.

7. Порівняльний аналіз

Завдання:

Порівняйте етапи:

- традиційної лекції;
- інтерактивної лекції.

Оформіть результати у вигляді таблиці та зробіть висновки.

8. Самооцінювання лекції

Завдання:

Розробіть чек-лист для самооцінювання проведеної лекції (відповідність етапів, активність студентів, досягнення мети).

Тестові питання для самоконтролю

1. Яка основна мета вступного етапу лекції?

- А. Перевірка знань студентів
- Б. Ознайомлення з домашнім завданням
- В. Мотивація студентів і визначення мети лекції
- Г. Детальний аналіз навчального матеріалу

2. До якого етапу лекції належить формулювання мети та завдань?

- А. Організаційного
- Б. Вступного
- В. Основного
- Г. Підсумкового

3. Який етап лекції є центральним за обсягом навчального матеріалу?

- А. Вступний
- Б. Організаційний
- В. Основний
- Г. Завершальний

4. Який із перелічених елементів НЕ є обов'язковим для завершального етапу лекції?

- А. Узагальнення матеріалу
- Б. Рефлексія студентів
- В. Виклад нової теми
- Г. Завдання для самостійної роботи

5. Який метод найбільше сприяє активізації студентів під час лекції?

- А. Суцільне монологічне пояснення
- Б. Читання тексту з конспекту
- В. Проблемне запитання
- Г. Диктування визначень

6. Яка послідовність етапів лекції є правильною?

- А. Основний → вступний → підсумковий
- Б. Вступний → основний → завершальний
- В. Завершальний → вступний → основний
- Г. Організаційний → підсумковий → основний

7. Яке завдання викладача на основному етапі лекції?

- А. Мотивація студентів
- Б. Підбиття підсумків
- В. Систематичний виклад навчального матеріалу
- Г. Повідомлення теми лекції

8. Що доцільно використовувати для контролю засвоєння матеріалу під час лекції?

- А. Лише письмовий іспит
- Б. Рефлексивні запитання та міні-опитування
- В. Домашнє завдання наприкінці семестру
- Г. Самостійне читання підручника

9. Який принцип слід враховувати під час планування етапів лекції?

- А. Випадковість подання матеріалу
- Б. Перевантаження інформацією
- В. Логічність і послідовність
- Г. Відсутність зворотного зв'язку

10. Що є показником ефективно проведеної лекції?

- А. Великий обсяг поданого матеріалу
- Б. Активна участь студентів та досягнення мети
- В. Використання лише традиційних методів
- Г. Мінімальна кількість запитань від студентів

Практичне заняття 3

Тема: Методика проведення практичних (семінарських і лабораторних) занять з психологічних дисциплін у ЗВО

Мета: обґрунтувати основні методичні аспекти проведення практичних (семінарських і лабораторних) занять з психологічних дисциплін у ЗВО

Основні поняття: план-конспект практичного заняття, картка оцінки практичного заняття, модель семінарського заняття, критерії оцінки якості проведенні семінарського заняття.

I. Дискусійні питання

1. Форми й порядок проведення практичних занять.
2. План-конспект практичного заняття.
3. Карта оцінки практичного (семінарського) заняття.
4. Семінарське заняття, його мета, функції і структура.
5. Особливості організації проведення семінару в активній формі.
6. Модель семінарського заняття в активній формі.
7. Порядок підготовки і проведення семінарів в активній формі.
8. Роль і функції студентів при проведенні САФ.
9. Критерії оцінки якості проведення семінарських занять.
10. Методи раціональної організації самостійної роботи студентів.

Теоретична довідка

Практичні (семінарські та лабораторні) заняття є важливою складовою освітнього процесу у закладах вищої освіти при вивченні психологічних дисциплін. Їх основна мета полягає у поглибленні теоретичних знань студентів, формуванні практичних умінь і навичок, розвитку професійного мислення майбутніх фахівців-психологів, а також у набутті досвіду

застосування психологічних методів у реальних або змодельованих ситуаціях.

Семінарські заняття орієнтовані на активне обговорення теоретичних питань, аналіз наукових джерел, психологічних концепцій і підходів. Вони сприяють розвитку критичного мислення, вміню аргументовано висловлювати власну позицію, вести професійну дискусію, формувати висновки. Основними методами семінарських занять є бесіда, дискусія, аналіз конкретних ситуацій (case-study), робота в малих групах, презентація доповідей, розбір наукових статей. Важливою умовою ефективності семінару є попередня самостійна підготовка студентів та чітка організація заняття викладачем.

Практичні заняття з психологічних дисциплін спрямовані на закріплення теоретичних знань через виконання практичних завдань. На таких заняттях студенти відпрацьовують навички психологічного аналізу, інтерпретації поведінки, застосування психодіагностичних методик, консультування або тренінгової роботи. Доцільним є використання активних та інтерактивних методів навчання: рольових ігор, психологічних вправ, моделювання професійних ситуацій, рефлексивних обговорень.

Лабораторні заняття мають на меті формування у студентів умінь проводити психологічні дослідження. Вони передбачають роботу з психодіагностичними методиками, тестами, опитувальниками, експериментальними процедурами, а також обробку та аналіз отриманих результатів. Особлива увага приділяється дотриманню етичних норм психологічної діяльності, конфіденційності та коректності інтерпретації даних. Методика проведення практичних, семінарських і лабораторних занять з психологічних дисциплін повинна ґрунтуватися на принципах науковості, систематичності, активності студентів, зв'язку теорії з практикою та індивідуального підходу. Ефективна організація таких занять сприяє професійному становленню майбутніх фахівців, розвитку їхніх компетентностей і готовності до практичної діяльності у сфері психології.

II. Практичні завдання

1. Аналіз семінарського заняття

Завдання:

Ознайомтесь з описом семінарського заняття з психології (або відеозаписом). Проаналізуйте:

- мету семінару;
- тип семінару (дискусійний, проблемний, змішаний тощо);
- методи активізації студентів;
- роль викладача;
- ефективність зворотного зв'язку.

Результат: усний виступ або письмовий аналіз (1–2 стор.).

2. Розробка плану семінару

Завдання:

Розробіть детальний план семінарського заняття з однієї з тем психології (наприклад, «Мотивація особистості», «Психологія спілкування»).

План має містити:

- тему та мету;
- ключові питання;
- активні методи (дискусія, кейс, рольова гра);
- критерії оцінювання роботи студентів.

3. Моделювання проблемної дискусії

Завдання:

Сформулюйте проблемне питання з психології та змодельуйте хід семінарської дискусії:

- можливі позиції студентів;
- запитання викладача для поглиблення обговорення;
- підсумкові висновки.

4. Розробка критеріїв оцінювання

Завдання:

Створіть критерії оцінювання участі студентів у семінарі (активність, аргументованість, науковість, культура мовлення тощо).

Практичні завдання для лабораторного заняття

5. Проєктування лабораторної роботи

Завдання:

Розробіть лабораторну роботу з психології (наприклад, з теми «Дослідження уваги» або «Діагностика рівня тривожності»).

Структура:

- тема;
- мета;
- обладнання та методики;
- хід роботи;
- форма звіту.

6. Аналіз психодіагностичної методики

Завдання:

Оберіть одну психодіагностичну методику та проаналізуйте:

- що вона вимірює;
- вікові та етичні обмеження;
- можливі труднощі під час проведення в ЗВО.

7. Етичні ситуації в лабораторній роботі

Завдання:

Розв'яжіть ситуаційні задачі, пов'язані з порушенням етичних норм під час лабораторних занять (відмова студента, конфіденційність результатів, психологічний дискомфорт).

8. Рефлексія результатів лабораторного заняття

Завдання:

Розробіть запитання для рефлексії студентів після виконання лабораторної роботи (що було складно, що вдалося, як застосувати результати на практиці).

Творче підсумкове завдання

Завдання:

Порівняйте семінарські та лабораторні заняття з психології за такими критеріями:

- дидактична мета;
- роль викладача;
- активність студентів;
- очікувані результати навчання.

Форма виконання: таблиця, есе або презентація.

Тестові питання для самоконтролю

1. Основна дидактична мета семінарського заняття з психології полягає у:

- А. передаванні нової теоретичної інформації
- Б. закріпленні, поглибленні та обговоренні навчального матеріалу
- В. контролі відвідування студентів
- Г. перевірці лише репродуктивних знань

2. Яка з ознак є характерною для проблемного семінару?

- А. Домінування монологу викладача
- Б. Чітке відтворення тексту підручника
- В. Обговорення суперечливих питань і пошук рішень
- Г. Виконання психодіагностичних методик

3. Яка роль викладача під час семінарського заняття є найбільш доцільною?

- А. Єдине джерело інформації
- Б. Контролер і оцінювач
- В. Модератор та організатор дискусії
- Г. Пасивний спостерігач

4. До активних методів проведення семінарів з психології належить:

- А. Конспектування лекції
- Б. Усне опитування за білетами
- В. Аналіз конкретних ситуацій (case-study)
- Г. Самостійне читання тексту

5. Лабораторне заняття з психології передусім спрямоване на:

- А. Формування теоретичних знань
- Б. Розвиток практичних і дослідницьких умінь
- В. Повторення лекційного матеріалу
- Г. Контроль рівня запам'ятовування

6. Обов'язковим елементом лабораторної роботи з психології є:

- А. Усна доповідь студента
- Б. Проведення психодіагностичної методики
- В. Перегляд відеоматеріалів
- Г. Конспект лекції

7. Який принцип є ключовим під час організації лабораторних робіт з психології?

- А. Принцип змагальності
- Б. Принцип науковості та етичності
- В. Принцип мінімізації часу
- Г. Принцип формального оцінювання

8. Яка вимога є обов'язковою при роботі з психодіагностичними даними студентів?

- А. Публічне обговорення результатів
- Б. Порівняння між студентами
- В. Дотримання конфіденційності
- Г. Збереження результатів без пояснення

9. Звіт з лабораторної роботи з психології зазвичай НЕ містить:

- А. Метод дослідження
- Б. Опису методики
- В. Особистих емоційних оцінок викладача
- Г. Аналізу отриманих результатів

10. Ефективність семінарського заняття значною мірою залежить від:

- А. Кількості сторінок конспекту
- Б. Активності та залученості студентів
- В. Тривалості заняття
- Г. Кількості поставлених оцінок

11. Рефлексія після лабораторного заняття спрямована на:

- А. Формальне завершення заняття
- Б. Усвідомлення студентами власного досвіду та результатів
- В. Повторення теорії
- Г. Виставлення підсумкової оцінки

12. Яка форма контролю найбільш доцільна на семінарі?

- А. Письмовий іспит
- Б. Активна участь у дискусії та виконання завдань
- В. Тест без зворотного зв'язку
- Г. Самооцінка без критеріїв.

Практичне заняття 4

Тема: Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України

Мета: обґрунтувати сучасний стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України.

Основні поняття:

I. Дискусійні питання

1. Стан застосування технологій дистанційного навчання в закладах вищої освіти.
2. Технологічні досягнення для реалізації дистанційного навчання.
3. Технології адаптивного навчання,
4. Мобільне навчання.
5. Системи управління навчанням наступного покоління.
6. Штучний інтелект та природні користувацькі інтерфейси.
7. Перспективи розвитку технологій дистанційного навчання в Україні.

Теоретична довідка

1. Поняття та сутність дистанційного навчання

Дистанційне навчання — це форма організації освітнього процесу, за якої взаємодія між викладачем і здобувачем освіти здійснюється переважно за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на відстані.

У вищій освіті дистанційне навчання:

- поєднує елементи самостійної та керованої роботи студентів;
- забезпечує гнучкість у часі, місці та темпі навчання;
- ґрунтується на цифрових освітніх платформах і електронних ресурсах.

В Україні дистанційне навчання регламентується:

- Законом України «Про освіту»;
- Законом України «Про вищу освіту»;
- нормативними актами МОН України.

2. Стан дистанційного навчання у вищій освіті України

Активний розвиток дистанційного навчання в Україні відбувся:

- після 2014 року (потреба в доступності освіти);
- у період пандемії COVID-19;
- після 2022 року в умовах воєнного стану.

Сучасний стан характеризується:

- масовим впровадженням змішаного та дистанційного форматів;
- цифровізацією освітнього процесу;
- зростанням ролі електронних курсів і онлайн-комунікації.

Водночас зберігаються проблеми:

- нерівний доступ до технічних ресурсів;
- недостатній рівень цифрової компетентності окремих викладачів і студентів;
- перевантаження онлайн-форматом;
- потреба в удосконаленні системи оцінювання знань.

3. Технології дистанційного навчання

До основних технологій дистанційного навчання у вищій освіті належать:

3.1. Платформи управління навчанням (LMS)

- Moodle
- Google Classroom
- Canvas

Вони забезпечують:

- доступ до навчальних матеріалів;
- виконання та перевірку завдань;
- тестування й моніторинг успішності.

3.2. Засоби синхронної комунікації

- Zoom
- Microsoft Teams
- Google Meet

Використовуються для:

- онлайн-лекцій і семінарів;
- консультацій;
- захисту курсових і дипломних робіт.

3.3. Цифрові освітні ресурси

- електронні підручники;
- відеолекції;

- онлайн-лабораторії;
- відкриті освітні ресурси (OER).

3.4. Інноваційні технології

- адаптивне навчання;
- елементи штучного інтелекту;
- віртуальна та доповнена реальність;
- автоматизоване оцінювання.

4. Переваги та недоліки дистанційного навчання

Переваги:

- доступність освіти незалежно від місця перебування;
- індивідуалізація навчання;
- поєднання навчання з роботою;
- розвиток цифрових компетентностей.

Недоліки:

- зниження рівня живої комунікації;
- складність контролю академічної доброчесності;
- потреба у високій самоорганізації студентів;
- технічні та психологічні труднощі.

5. Перспективи розвитку дистанційного навчання в Україні

Основні перспективи:

- подальший розвиток **змішаного навчання**;
- інтеграція української вищої освіти в європейський цифровий освітній простір;
- удосконалення нормативно-правової бази;
- підвищення цифрової грамотності викладачів;
- впровадження персоналізованих освітніх траєкторій.

У майбутньому дистанційне навчання розглядається не як тимчасова альтернатива, а як **повноцінна та стратегічно важлива форма організації вищої освіти.**

II. Практичні завдання

1. Аналіз сучасного стану дистанційного навчання в Україні

Завдання:

- Проаналізувати офіційні сайти 2–3 українських ЗВО та з'ясувати:
 - які форми дистанційного навчання використовуються;
 - які платформи застосовують (Moodle, Google Classroom, MS Teams тощо);
 - чи є нормативні документи щодо дистанційного навчання.

Результат: короткий аналітичний звіт або таблиця порівняння.

2. Дослідження нормативно-правової бази

Завдання:

- Ознайомитися з основними документами МОН України щодо дистанційної освіти.
- Визначити:
 - ключові вимоги до організації дистанційного навчання;
 - права та обов'язки викладачів і студентів.

Результат: тези або інфографіка.

3. Огляд технологій дистанційного навчання

Завдання:

- Обрати одну технологію або платформу (Zoom, Moodle, Coursera, Prometheus тощо).
- Описати:
 - функціональні можливості;
 - переваги та недоліки;
 - приклади використання у ЗВО України.

Результат: презентація (5–7 слайдів) або усна доповідь.

4. Практичне моделювання онлайн-курсу

Завдання:

- Створити структуру дистанційного курсу з обраної дисципліни:
 - теми;
 - види навчальних матеріалів;
 - форми контролю знань.

Результат: схема курсу або опис у текстовому форматі.

5. Аналіз проблем і викликів дистанційного навчання

Завдання:

- Визначити основні проблеми дистанційного навчання в Україні:
 - технічні;
 - педагогічні;
 - психологічні;
 - соціальні.
- Запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Результат: аналітична записка або SWOT-аналіз.

6. Опитування учасників освітнього процесу

Завдання:

- Розробити анкету для студентів або викладачів щодо досвіду дистанційного навчання.
- Провести міні-опитування (5–10 осіб).
- Проаналізувати результати.

Результат: діаграма + висновки.

7. Прогноз перспектив розвитку дистанційної освіти

Завдання:

- Сформулювати власне бачення розвитку дистанційного навчання в Україні на найближчі 5–10 років.
- Врахувати:
 - цифровізацію освіти;
 - воєнні та післявоєнні умови;
 - міжнародний досвід.

Результат: есе або дискусійний виступ.

8. Кейс-завдання

Завдання:

- Проаналізувати конкретну ситуацію (наприклад, перехід ЗВО на дистанційне навчання в умовах надзвичайної ситуації).
- Запропонувати оптимальну модель організації навчального процесу.

Результат: письмове рішення кейсу.

Тестові питання для самоконтролю

1. Яка з форм навчання належить до дистанційних технологій?

- A) Лекція у аудиторії
- B) Онлайн-курс з інтерактивними завданнями
- C) Семінар у бібліотеці
- D) Практичне заняття у лабораторії

2. Основна мета дистанційного навчання у вищій освіті:

- A) Замінити викладача повністю
- B) Забезпечити гнучкий доступ до освітніх ресурсів
- C) Виключно самостійне навчання студентів
- D) Скоротити час навчання на 50%

3. Які платформи найчастіше використовуються у ЗВО України для дистанційного навчання? (можна вибрати декілька)

- A) Moodle
- B) Microsoft Teams
- C) Zoom
- D) Instagram

4. Законодавчий документ, який регулює дистанційне навчання в Україні:

- A) Закон України «Про освіту»
- B) Конституція України
- C) Цивільний кодекс України
- D) Закон України «Про трудові відносини»

5. Основні переваги дистанційного навчання:

- A) Гнучкість у часі та просторі
- B) Можливість доступу до матеріалів онлайн
- C) Соціальна ізоляція студентів
- D) Можливість інтерактивної взаємодії з викладачем

6. Вкажіть найбільш поширені проблеми дистанційного навчання в Україні:

- A) Технічна недоступність інтернету
- B) Високий рівень мотивації студентів
- C) Відсутність цифрових компетентностей у викладачів
- D) Надлишок навчальних платформ

7. Що таке «модуль дистанційного курсу»?

- A) Окреме програмне забезпечення
- B) Тема або розділ курсу з навчальними матеріалами та завданнями
- C) Оцінка студентів
- D) Методика проведення лекцій

8. При плануванні дистанційного курсу важливо: (множинний вибір)

- A) Визначити цілі навчання
- B) Створити чітку структуру курсу
- C) Врахувати форми контролю знань
- D) Виключно використовувати відеолекції

9. Перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні включають:

- A) Використання штучного інтелекту для адаптивного навчання
- B) Повернення виключно до офлайн-форм
- C) Інтеграцію з міжнародними освітніми платформами
- D) Зменшення кількості освітніх програм

10. Коротка відкрита:

Назвіть три основні технології, що застосовуються у дистанційному навчанні в українських ЗВО.

Практичне заняття 5

Тема: Контроль і оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання при опануванні психологічних дисциплін

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти системне розуміння теоретичних засад, принципів і методів контролю та оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання під час опанування психологічних дисциплін у закладах вищої освіти.

Основні поняття: програмні результати навчання, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності.

Дискусійні питання

1. Критерії та норми оцінювання програмних результатів навчання психології.

2. Основні функції перевірки й оцінка знань, умінь і навичок в освітньому процесі: орієнтувальна; стимулююча, атестаційна / власне контролююча. Види і форми контролю.

3. Діагностування й оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання при опануванні психологічних дисциплін.

4. Різновиди контролю: модульний, тестовий, рейтингове оцінювання навчальних досягнень студентів.

5. Розробка системи критеріїв якості навчання по навчальній дисципліні: критерії і показники оцінки успішності студентів по навчальному курсу; врахування відвідуваності занять і активності студентів; частота проведення перевірки знань; види і форми оцінювання; дати і час проведення перевірочних процедур; тривалість кожної перевірочної процедури; вклад кожної поточної оцінки в підсумкову оцінку по усьому курсу.

6. Діагностика якості психологічних знань з навчальних психологічних дисциплін. Тестовий контроль: класифікація тестів, види тестів, технологія створення тестових завдань, вимоги до тестових завдань, організація тестового контролю, переваги і недоліки тестового контролю.

7. Організація самостійної роботи студентів відповідно до їх індивідуальної освітньої траєкторії набуття професійної компетентності. Здійснення систематичного контролю самостійної роботи студентів.

Теоретична довідка

Контроль і оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання є невід’ємними складовими освітнього процесу у вищій школі, зокрема під час викладання психологічних дисциплін. Вони забезпечують зворотний зв’язок між викладачем і здобувачами освіти, сприяють підвищенню якості навчання та дозволяють визначити ступінь сформованості професійних компетентностей майбутніх фахівців.

У контексті компетентнісного підходу контроль розглядається не лише як перевірка засвоєння знань, а як систематичний процес вимірювання рівня сформованості знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій і здатності застосовувати психологічні знання у практичній діяльності. Програмні результати навчання з психологічних дисциплін зазвичай охоплюють когнітивний, діяльнісний та особистісно-

рефлексивний компоненти, що потребує використання різноманітних форм і методів оцінювання.

Контроль у процесі вивчення психологічних дисциплін може здійснюватися на різних етапах навчання та поділяється на вхідний, поточний, модульний і підсумковий. Вхідний контроль дозволяє визначити рівень початкової підготовки студентів та врахувати індивідуальні особливості навчання. Поточний контроль спрямований на систематичне відстеження засвоєння навчального матеріалу та корекцію навчального процесу. Підсумковий контроль дає змогу комплексно оцінити досягнення програмних результатів після завершення вивчення дисципліни.

Оцінювання результатів навчання з психології має ґрунтуватися на принципах об'єктивності, систематичності, прозорості, валідності та надійності. Особливого значення набуває використання критеріального оцінювання, яке передбачає чітке визначення показників і рівнів досягнення програмних результатів навчання. Критерії оцінювання мають бути зрозумілими для здобувачів освіти та відповідати змісту й цілям дисципліни.

Специфіка психологічних дисциплін зумовлює доцільність застосування різноманітних методів оцінювання, зокрема тестування, аналізу ситуацій (кейс-методу), виконання практичних і творчих завдань, рефлексивних звітів, портфоліо, спостереження та самооцінювання. Такі методи дозволяють комплексно оцінити не лише теоретичну підготовку студентів, а й рівень розвитку професійного мислення, комунікативних умінь та рефлексивних здібностей.

Таким чином, ефективно організований контроль і оцінювання в процесі опанування психологічних дисциплін є важливим чинником забезпечення якості освіти, формування професійних компетентностей та досягнення запланованих програмних результатів навчання.

II. Практичні завдання

1. Завдання:

Ознайомтесь із переліком програмних результатів навчання з однієї психологічної дисципліни (наприклад, «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Педагогічна психологія»).

1. Визначте, які результати належать до:
 - знаннєвого компоненту;
 - діяльнісного компоненту;
 - ціннісно-мотиваційного компоненту.
2. Запропонуйте для кожного результату **доцільну форму контролю** (тестування, кейс, проєкт, усне опитування тощо).

Форма роботи: індивідуальна / групова

Результат: таблиця відповідності «результат навчання – форма оцінювання».

2.Завдання:

Оберіть один програмний результат навчання та форму контролю (наприклад, аналіз психологічного кейсу).

1. Сформулюйте **критерії оцінювання** (не менше 3–5).
2. Визначте **рівні досягнення** (високий, достатній, середній, низький).
3. Розподіліть бали відповідно до шкали ECTS.

Форма роботи: групова

Результат: матриця критеріїв оцінювання (рубрика).

3.Завдання (на вибір):

- розробити 5–7 тестових завдань різного рівня складності;
- скласти психологічний кейс із запитаннями для оцінювання;
- підготувати завдання для поточного або підсумкового контролю з чіткими інструкціями для студентів.

Форма роботи: індивідуальна

Результат: готовий інструмент оцінювання з поясненням, які результати навчання він перевіряє.

4.Завдання:

Проаналізуйте запропонований приклад контролю знань з психологічної дисципліни.

1. Визначте, чи відповідає він програмним результатам навчання.
2. Оцініть його валідність, об'єктивність та надійність.
3. Запропонуйте шляхи вдосконалення.

Форма роботи: робота в малих групах

Результат: аналітичний висновок та рекомендації.

5.Завдання:

1. Розробіть інструмент самооцінювання навчальних досягнень студента з психологічної дисципліни.
2. Запропонуйте модель взаємооцінювання в академічній групі.
3. Обґрунтуйте доцільність їх використання.

Форма роботи: групова дискусія

Результат: проєкт інструментів альтернативного оцінювання.

6.Завдання:

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Роль контролю та оцінювання в професійному становленні майбутнього психолога».

Форма роботи: індивідуальна

Результат: письмова рефлексія.

Питання для самоконтролю

1. Як концепція результатоорієнтованого навчання (Outcome-Based Education) впливає на побудову системи контролю та оцінювання у підготовці майбутніх психологів?
2. Проаналізуйте взаємозв'язок між програмними результатами навчання, компетентностями та індикаторами їх досягнення.
3. Які методологічні підходи лежать в основі сучасних систем оцінювання у вищій психологічній освіті?
4. У чому полягають особливості оцінювання складних (інтегральних) результатів навчання у психології?
5. Як забезпечити відповідність інструментів оцінювання професійним стандартам діяльності психолога?
6. Проаналізуйте роль формувального оцінювання у розвитку професійної рефлексії майбутніх психологів.
7. Яким чином можна поєднати кількісні та якісні методи оцінювання навчальних досягнень у психологічних дисциплінах?
8. У чому полягають психометричні вимоги до інструментів контролю в освітньому процесі?
9. Як оцінити валідність і надійність авторських методик контролю навчальних досягнень?
10. Які обмеження традиційних форм контролю при оцінюванні професійних компетентностей психолога?
11. У чому полягає специфіка оцінювання практикоорієнтованих результатів навчання (консультативні, діагностичні, дослідницькі навички)?
12. Як кейс-методи та симуляційні завдання сприяють оцінюванню професійного мислення психолога?
13. Проаналізуйте можливості та ризики використання тестування у підготовці магістрів психології.
14. Як забезпечити академічну доброчесність під час контролю та оцінювання результатів навчання?
15. Яку роль відіграє зворотний зв'язок в системі оцінювання та як підвищити його розвивальний потенціал?
16. Як самооцінювання та взаємооцінювання впливають на формування професійної ідентичності психолога?
17. У чому полягають етичні аспекти оцінювання навчальних досягнень у психологічній освіті?

18. Як результати оцінювання можуть бути використані для вдосконалення освітніх програм з психології?
19. Проаналізуйте типові методологічні помилки в оцінюванні результатів навчання та шляхи їх подолання.
20. Які сучасні тенденції та інноваційні підходи до оцінювання навчальних досягнень у вищій психологічній освіті?

Практичне заняття 6

Тема: Інноваційні педагогічні технології активізації навчання при викладанні дисциплін психологічного циклу.

Мета: теоретично обґрунтувати та опрацювати інноваційні педагогічні технології активізації навчання при викладанні дисциплін психологічного циклу.

Основні поняття:

I. Дискусійні питання

1. Педагогічні технології активізації навчального процесу.
2. Дистанційне навчання.
3. Проєктне навчання.
4. Проблемно-пошукові методи навчання.
5. Логічні методи.
6. Методи формування зацікавленості до навчання.
7. Ігрове проектування. Операційно-рольові і ділові ігри.
8. Методика розроблення та організація проведення ділових ігор.
9. Організація проблемного навчання.
10. Альтернативні системи навчання. Пошук шляхів удосконалення психологічної освіти.

Теоретична довідка

Розвиток сучасної освіти характеризується переходом від традиційної знанневої парадигми до компетентнісної, у межах якої пріоритетом стає формування активної, творчої та відповідальної особистості. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває впровадження інноваційних педагогічних

технологій, що забезпечують активізацію навчальної діяльності здобувачів освіти. Найбільш сприятливим середовищем для реалізації таких технологій є дисципліни психологічного циклу, оскільки вони безпосередньо пов'язані з розвитком особистості, міжособистісної взаємодії та професійної самосвідомості.

Інноваційні педагогічні технології визначаються як цілісна система організації освітнього процесу, що ґрунтується на нових підходах до навчання, виховання і розвитку особистості. Вони передбачають зміну ролі викладача — від носія готових знань до фасилітатора, консультанта, організатора пізнавальної діяльності студентів. Здобувачі освіти, у свою чергу, виступають активними учасниками навчального процесу, які самостійно здобувають знання, аналізують інформацію та застосовують її у практичних ситуаціях.

Активізація навчання у викладанні дисциплін психологічного циклу ґрунтується на використанні діяльнісного, особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Вони спрямовані на розвиток пізнавальної мотивації, критичного мислення, емоційно-вольової сфери та рефлексивних здібностей студентів. Особливу роль у цьому процесі відіграють інтерактивні педагогічні технології, які забезпечують взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

До найбільш ефективних інноваційних технологій активізації навчання належать проблемне навчання, технологія навчальних дискусій, метод проєктів, кейс-метод, рольові та ділові ігри, тренінгові форми роботи. Проблемне навчання сприяє формуванню вмінь самостійно знаходити розв'язання психологічних проблем, аналізувати суперечливі ситуації та робити обґрунтовані висновки. Навчальні дискусії та дебати активізують мисленнєву діяльність, розвивають аргументацію, толерантність до різних точок зору та комунікативну культуру. Особливе значення у викладанні дисциплін психологічного циклу мають рольові ігри та тренінгові заняття, які дозволяють моделювати реальні психологічні та професійні ситуації. Вони забезпечують поєднання теоретичних знань із практичним досвідом, сприяють розвитку емпатії, навичок міжособистісної

взаємодії, саморегуляції та професійної поведінки. Метод аналізу конкретних ситуацій (case-study) дає можливість студентам застосовувати психологічні знання для розв'язання реальних або наближених до реальних проблем, що підвищує практичну спрямованість навчання.

Важливим складником інноваційних педагогічних технологій є використання інформаційно-комунікаційних технологій. Застосування електронних навчальних курсів, мультимедійних засобів, онлайн-платформ, інтерактивних тестів і віртуальних симуляцій розширює дидактичні можливості викладання психологічних дисциплін. ІКТ сприяють індивідуалізації навчання, розвитку самостійної роботи студентів, підвищенню мотивації та залученості до освітнього процесу.

Специфічною рисою викладання дисциплін психологічного циклу є необхідність формування рефлексивної позиції здобувачів освіти. У цьому контексті інноваційні педагогічні технології передбачають використання методів рефлексії, самооцінювання, ведення рефлексивних щоденників, створення навчального портфоліо. Такі методи дозволяють студентам усвідомлювати власні особистісні зміни, аналізувати досвід навчальної та професійної діяльності, формувати навички саморозвитку і самовдосконалення.

Таким чином, упровадження інноваційних педагогічних технологій активізації навчання у процесі викладання дисциплін психологічного циклу забезпечує підвищення якості освіти, сприяє розвитку пізнавальної активності, творчого та критичного мислення, формуванню професійних і загальнокультурних компетентностей. Використання таких технологій створює умови для гармонійного поєднання теоретичної підготовки та практичного досвіду, що є необхідним для підготовки конкурентоспроможних фахівців у галузі психології та суміжних спеціальностей.

II. Практичні завдання

Завдання 1. Аналіз інноваційної педагогічної технології

Інструкція:

Оберіть одну з інноваційних педагогічних технологій:

- проблемне навчання
- кейс-метод
- перевернуте навчання (flipped classroom)
- проєктне навчання
- гейміфікація
- blended learning

Проаналізуйте її за такими критеріями:

1. Сутність і основні принципи технології
2. Можливості застосування у викладанні психологічних дисциплін
3. Переваги для активізації навчальної діяльності студентів
4. Потенційні труднощі впровадження у вищій школі

Форма виконання: письмовий аналіз (2–3 сторінки).

Завдання 2. Проєктування заняття з використанням інноваційної технології

Інструкція:

Розробіть фрагмент практичного або лекційного заняття з дисципліни психологічного циклу (наприклад: «Загальна психологія», «Педагогічна психологія», «Психологія особистості») з використанням однієї інноваційної педагогічної технології.

У розробці зазначте:

- тему заняття
- мету та очікувані результати навчання

- обрану педагогічну технологію
- структуру заняття (етапи, методи, форми роботи)
- засоби активізації студентів

Форма виконання: методична розробка.

Завдання 3. Розробка кейсу з психологічної дисципліни

Інструкція:

Розробіть навчальний кейс із психологічної проблематики (наприклад: мотивація студентів, професійне вигорання, конфлікти в академічному середовищі).

Кейс має містити:

1. Опис ситуації
2. Контекст (умови, учасники, проблема)
3. Запитання для аналізу
4. Варіанти можливих рішень або напрямів обговорення

Форма виконання: письмовий кейс + методичні рекомендації для викладача.

Завдання 4. Порівняльний аналіз традиційних та інноваційних методів

Інструкція:

Порівняйте традиційні та інноваційні методи навчання у викладанні психологічних дисциплін за такими параметрами:

- роль викладача
- роль студента
- рівень активності навчання
- формування професійних компетентностей
- зворотний зв'язок

Результати оформіть у вигляді таблиці та зробіть узагальнювальні висновки.

Завдання 5. Рефлексивне есе

Інструкція:

Напишіть _____ есе _____ на _____ тему:
«Роль інноваційних педагогічних технологій у формуванні професійної компетентності майбутніх психологів».

Висвітліть:

- власне бачення значення інноваційних технологій
- приклади їх ефективного застосування
- перспективи розвитку психологічної освіти у вищій школі

Обсяг: 1–2 сторінки.

Тестові питання для самоконтролю

1. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі спрямовані насамперед на:

- а) передачу готових знань студентам
- б) підвищення ролі самостійної та активної діяльності студентів
- в) жорсткий контроль навчальних результатів
- г) уніфікацію навчального процесу

2. Ознакою активного навчання є:

- а) домінування лекційного викладу
- б) репродуктивний характер діяльності студентів
- в) залучення студентів до аналізу, обговорення та прийняття рішень
- г) зменшення кількості практичних занять

3. Яка педагогічна технологія ґрунтується на аналізі реальних або наближених до реальності ситуацій?

- а) проблемне навчання
- б) кейс-метод

- в) модульне навчання
- г) програмоване навчання

4. Основною метою проблемного навчання є:

- а) засвоєння великого обсягу інформації
- б) формування навичок відтворення знань
- в) розвиток пізнавальної активності та критичного мислення
- г) стандартизація результатів навчання

5. Технологія «перевернутого навчання» передбачає:

- а) виконання практичних завдань після лекції
- б) заміну викладача цифровими ресурсами
- в) попереднє самостійне опрацювання теоретичного матеріалу студентами
- г) скорочення аудиторних занять

6. Яка роль викладача в умовах інноваційних педагогічних технологій?

- а) джерело єдино правильних знань
- б) контролер і оцінювач
- в) фасилітатор і модератор навчального процесу
- г) пасивний спостерігач

7. Гейміфікація в навчанні означає:

- а) використання виключно комп'ютерних ігор
- б) заміну навчання розвагами
- в) застосування ігрових елементів у навчальному процесі
- г) проведення занять у формі квестів без навчальної мети

8. Яка з наведених компетентностей найбільше розвивається завдяки інноваційним технологіям навчання?

- а) механічне запам'ятовування
- б) репродуктивні вміння
- в) комунікативна та рефлексивна компетентність
- г) формальна дисциплінованість

9. Blended learning у вищій школі — це:

- а) виключно дистанційне навчання
- б) поєднання традиційного та дистанційного навчання
- в) самостійне навчання без викладача
- г) індивідуальне навчання з репетитором

10. Який метод найбільш доцільний для формування практичних навичок майбутніх психологів?

- а) інформаційна лекція
- б) тестування
- в) рольові ігри та тренінгові вправи
- г) конспектування підручника

11. Рефлексія в навчальному процесі передбачає:

- а) оцінювання викладачем результатів студентів
- б) аналіз студентами власного досвіду та навчальної діяльності
- в) повторення навчального матеріалу
- г) перевірку теоретичних знань

12. Основною перевагою інноваційних педагогічних технологій є:

- а) спрощення змісту навчання
- б) зменшення відповідальності студентів
- в) підвищення мотивації та якості навчання
- г) скорочення часу підготовки викладача

Практичне заняття 7

Тема: Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи.

Мета: розкрити психологічні особливості особистості викладача вищої школи та його професійної діяльності; сформувати у здобувачів освіти уявлення про структуру, функції й мотиваційні основи педагогічної діяльності.

Основні поняття: педагогічний професіоналізм діяльності викладача, педагогічна творчість, типологія викладачів.

I. Дискусійні питання

1. Психологія особистості викладача вищої школи як наукова проблема.
2. Професійна діяльність викладача ЗВО: сутність, структура та основні функції.
3. Особистісні якості викладача та їх вплив на ефективність педагогічної діяльності.

4. Професійна мотивація та ціннісні орієнтації викладача вищої школи.
5. Психологічна компетентність і педагогічна майстерність викладача.
6. Професійна самосвідомість, рефлексія та саморозвиток викладача.
7. Психологічні особливості педагогічного спілкування у вищій школі.
8. Професійні труднощі та емоційне вигорання викладача: причини, прояви, профілактика.

Теоретична довідка

Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи є важливим напрямом педагогічної та вікової психології, що досліджує психологічні закономірності формування особистості викладача, особливості його професійної діяльності, педагогічного спілкування та впливу на розвиток особистості студентів. У сучасних умовах реформування вищої освіти зростає роль викладача не лише як носія знань, а як організатора навчально-пізнавальної діяльності, наставника, консультанта й партнера у професійному становленні студентської молоді.

Особистість викладача вищої школи формується під впливом соціальних, професійних і індивідуально-психологічних чинників. Вона включає систему цінностей, установок, мотивів, рис характеру, здібностей і професійних компетентностей, що забезпечують успішність педагогічної діяльності. Важливою складовою є педагогічна спрямованість особистості, яка проявляється у стійкому інтересі до навчально-виховної роботи, позитивному ставленні до студентів та прагненні до професійного самовдосконалення.

До професійно значущих якостей викладача належать високий рівень загальної та професійної культури, відповідальність, принциповість, педагогічний такт, емоційна

врівноваженість, комунікативна компетентність і здатність до емпатії. Особливого значення набуває рефлексивність — уміння аналізувати власну діяльність, оцінювати її результати та коригувати педагогічну поведінку. Саме рефлексія забезпечує професійний розвиток і попереджує професійні деформації.

Мотивація педагогічної діяльності є важливим психологічним чинником ефективності роботи викладача. Вона включає внутрішні мотиви (інтерес до викладання, потребу в самореалізації, задоволення від спілкування зі студентами) та зовнішні мотиви (соціальний статус, матеріальне заохочення, професійне визнання). Домінування внутрішньої мотивації сприяє підвищенню якості викладання та професійній стійкості викладача.

Професійна самосвідомість викладача охоплює усвідомлення себе як суб'єкта педагогічної діяльності, розуміння своєї ролі у навчальному процесі, оцінку власних можливостей і обмежень. Адекватна професійна самооцінка сприяє конструктивній взаємодії зі студентами та колегами, тоді як завищена або занижена може ускладнювати педагогічне спілкування.

Діяльність викладача вищої школи є складною, багатогранною та соціально відповідальною. Вона включає кілька взаємопов'язаних видів: навчальну, наукову, методичну, виховну та організаційну. Навчальна діяльність спрямована на передачу знань, формування професійних компетентностей, розвиток самостійності та критичного мислення студентів. Методична діяльність передбачає розробку навчальних програм, підготовку навчально-методичних матеріалів, удосконалення форм і методів навчання.

Науково-дослідна діяльність викладача забезпечує інтеграцію науки й освіти, сприяє оновленню змісту навчальних дисциплін і підвищенню наукового рівня підготовки студентів. Виховна діяльність полягає у формуванні моральних, громадянських і професійних цінностей, розвитку відповідальності та соціальної зрілості майбутніх фахівців.

Педагогічне спілкування є ключовим психологічним механізмом впливу викладача на студентів. Воно охоплює обмін інформацією, емоціями, оцінками та способами діяльності. Ефективне педагогічне спілкування ґрунтується на принципах діалогічності, співробітництва, взаємної поваги та довіри.

У психології виділяють різні стилі педагогічної діяльності та спілкування викладача: авторитарний, демократичний і ліберальний. Авторитарний стиль характеризується жорстким контролем і домінуванням викладача, демократичний — партнерськими відносинами та активною участю студентів у навчальному процесі, ліберальний — мінімальним втручанням викладача. Найбільш ефективним у вищій школі вважається демократичний стиль, який сприяє розвитку самостійності, відповідальності та навчальної мотивації студентів.

Професійна діяльність викладача вищої школи пов'язана з високим рівнем інтелектуального та емоційного навантаження, необхідністю постійного самоконтролю й відповідальності за результати навчання. Це може призводити до професійного стресу та синдрому емоційного вигорання, який проявляється у зниженні мотивації, емоційній виснаженості, формальному ставленні до студентів.

Профілактика професійного вигорання передбачає розвиток навичок саморегуляції, управління емоціями, раціональної організації праці, а також підтримку професійного розвитку й психологічного благополуччя викладача.

II. Практичні завдання

1. Самоаналіз професійно важливих якостей викладача
Студентам пропонується визначити перелік особистісних якостей, необхідних для ефективної діяльності викладача вищої школи, та проаналізувати їх значущість для педагогічної взаємодії зі здобувачами освіти.

2. Аналіз педагогічної ситуації (кейс-метод)

Ознайомитися з описом проблемної ситуації з діяльності

викладача ЗВО (конфлікт зі студентами, низька мотивація групи, перевантаження тощо) та:

- визначити психологічні причини ситуації;
- запропонувати можливі шляхи її вирішення;
- обґрунтувати власну позицію.

3. Професійна мотивація викладача

Проаналізувати види професійної мотивації викладача вищої школи та визначити чинники, що сприяють або перешкоджають її формуванню в сучасних умовах освіти.

4. Психологічний портрет сучасного викладача вищої школи

Скласти узагальнений психологічний портрет викладача, який ефективно здійснює педагогічну діяльність, з урахуванням його особистісних, комунікативних і професійних характеристик.

5. Рефлексивне завдання

Проаналізувати власний досвід навчальної взаємодії з викладачами та визначити, які особистісні риси й стилі діяльності сприяли або заважали навчанню.

6. Педагогічне спілкування у вищій школі

Розробити рекомендації щодо ефективного педагогічного спілкування між викладачем і студентами з урахуванням психологічних закономірностей міжособистісної взаємодії.

7. Профілактика емоційного вигорання викладача

Запропонувати комплекс психологічних заходів, спрямованих на попередження професійного вигорання викладача вищої школи.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність психології особистості викладача вищої школи?
2. Які основні функції та компоненти професійної діяльності викладача ЗВО?
3. Які особистісні якості є професійно значущими для викладача вищої школи?
4. Як особистість викладача впливає на ефективність освітнього процесу?
5. Що таке професійна мотивація викладача та які чинники її формують?

6. Яку роль відіграють ціннісні орієнтації у професійній діяльності викладача?
7. У чому полягає психологічна компетентність та педагогічна майстерність викладача?
8. Що таке професійна самосвідомість і рефлексія викладача?
9. Які психологічні особливості педагогічного спілкування у вищій школі?
10. Які стилі педагогічної діяльності викладача існують та як вони впливають на студентів?
11. У чому полягають причини та прояви емоційного вигорання викладача?
12. Які психологічні засоби профілактики професійного вигорання викладача вищої школи?

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сучасна вища школа в освітній системі України

Завдання 1. *Складіть порівняльну таблицю, у якій відобразить відмінності та подібності між українською вищою школою та системою вищої освіти однієї з європейських країн (на вибір). Таблиця має містити мінімум такі критерії:*

- Структура навчальних програм та рівні освіти
- Система оцінювання та контролю знань
- Фінансування та підтримка студентів
- Міжнародна інтеграція та академічна мобільність

Завдання 2. Практичний кейс

Ситуація:

Ви — консультант з питань освіти. Місцевий університет планує модернізувати навчальний процес, щоб він відповідав сучасним європейським стандартам та вимогам ринку праці. Керівництво університету просить вас підготувати рекомендації.

Завдання:

1.Проведіть короткий аналіз сучасної ситуації в українській вищій школі (структура, рівні освіти, проблеми, інновації).

2.Визначте 3–4 ключові напрямки, які потребують модернізації (наприклад, цифровізація, інтеграція практики в навчальний процес, міжнародна мобільність студентів, розвиток soft skills).

3.Складіть перелік конкретних заходів або проектів, які університет може впровадити для покращення якості освіти.

Вимоги: оформити у вигляді короткого звіту (300–400 слів) або презентації з основними пунктами та обґрунтуванням кожного заходу.

Рекомендована література: [4; 7; 12; 15; 17].

Тема 2. Стратегія організації освітньої діяльності щодо підготовки фахівців у ЗВО

Завдання 1. Розробіть короткий план стратегії організації освітньої діяльності для підготовки фахівців зі спеціальності С4 Психологія. Вкажіть цілі, методи навчання, форми контролю знань і очікувані результати.

Завдання 2. Визначте основні виклики, з якими стикається заклад вищої освіти під час реалізації стратегії підготовки фахівців-майбутніх психологів. Запропонуйте конкретні рішення для їх подолання, враховуючи сучасні освітні тенденції та потреби ринку праці.

Рекомендована література: [3; 8; 11; 13; 16].

Тема 3. Методика читання лекційних занять у вищій школі

Завдання 1. Опишіть різні методичні прийоми, які можна використовувати під час лекції для активізації пізнавальної діяльності студентів, наводячи конкретні приклади.

Завдання 2. Складіть конспект короткої лекції (15–20 хв) із дисципліни «Психодіагностика», застосувавши **методи активного залучення студентів** (питання, дискусія, міні-завдання). Вкажіть, які саме методи ви використали та чому.

Рекомендована література: [2;4; 7; 9; 14; 17].

Тема 4. Методика проведення практичних (семінарських і лабораторних) занять з психологічних дисциплін у ЗВО

Завдання 1. Розробити план семінарського заняття з теми "Психологічне консультування" для студентів-психологів.

Врахуйте такі моменти:

- Формулювання мети та завдань заняття;
- Вибір методів навчання (дискусія, рольові ігри, групові вправи тощо);
- Планування часу для кожної частини заняття;
- Оцінювання результатів (наприклад, анкетування, рефлексія студентів);
- Методика організації зворотного зв'язку.

Завдання 2. Створіть лабораторне заняття на тему "Психологічне тестування та інтерпретація результатів". Врахуйте такі аспекти:

- Вибір тесту (наприклад, тест на визначення рівня тривожності, рівня емоційного інтелекту тощо);
- Інструкція для студентів щодо виконання тесту;
- Методи аналізу результатів (інтерпретація отриманих балів);
- Обговорення етичних аспектів тестування в психології;
- Як здійснити зворотний зв'язок студентам після виконання тесту.

Рекомендована література: [1;3;11;13; 16].

Тема 5. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України

Завдання 1. Розробіть план організації дистанційного навчання для курсу вищої освіти з психологічної дисципліни (на вибір), включаючи вибір онлайн-платформи, методи оцінювання та інтерактивні елементи для підтримки студентської активності.

Завдання 2. Проаналізуйте реальний випадок впровадження дистанційного навчання у одному з українських вищих навчальних закладів. Які технології були використані, з якими проблемами зіткнулись викладачі та студенти, і які рішення були прийняті для їх подолання?

Рекомендована література: [3; 8; 10; 13; 17].

Тема 6. Контроль і оцінювання рівня досягнення програмних результатів навчання при опануванні психологічних дисциплін

Завдання 1. Як можна оцінити здатність студента до самостійного застосування психологічних методів і технік в практичній ситуації?

- Поясніть, як можна за допомогою практичного завдання чи кейс-методу оцінити рівень засвоєння теоретичних знань та навичок студентами при вирішенні реальних психологічних задач.

Завдання 2. Як можна застосувати методи формативного оцінювання для підтримки процесу навчання і розвитку студентів у галузі психології?

- Наведіть приклади використання формативного оцінювання (відкриті дискусії, зворотний зв'язок, самооцінка) для стимулювання постійного вдосконалення студентів у розумінні і застосуванні психологічних концепцій.

Рекомендована література: [3; 8; 11; 13; 16].

Тема 7. Інноваційні педагогічні технології активізації навчання у вищій школі

Завдання 1. Ессе на тему «Ефективні технології використання віртуальних класів та онлайн-ресурсів і їх інтеграція в традиційну робочу програму?

Завдання 2. Дати розгорнуту відповідь на питання «Як впровадження технологій штучного інтелекту та персоналізованого навчання може сприяти індивідуалізації процесу навчання та розвитку критичного мислення у студентів?»

Рекомендована література: [1; 4; 10; 13; 14].

Тема 8. Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи

Завдання 1. Провести аналіз психоемоційних якостей викладача вищої школи, зокрема його стресостійкості, здатності до емпатії, рівня самоконтролю та взаємодії з студентами. Оцініть

важливість кожної з цих якостей для ефективного виконання професійних обов'язків викладача. Використайте теоретичні аспекти психології особистості для побудови аргументованої відповіді.

Завдання 2. Проаналізувати роль мотивації викладача вищої школи у створенні ефективного навчального середовища. Розгляньте різні типи мотивації (внутрішня, зовнішня) та її вплив на педагогічну діяльність. Зробіть висновки щодо необхідності розвитку професійної мотивації у викладачів.

Рекомендована література: [2; 4; 5; 7; 8].

5. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Поточне тестування та самостійна робота									ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				
T1	T2		T3	T4	T5	T6	T7	T8			
11	11		11	11	11	11	6	8	10	20	140 (100)
Модульний контроль - 10			Модульний контроль - 10				Модульний контроль - 10				

Коефіцієнт перерахунку: $100:140=0,72$

Критерії оцінювання за видами діяльності

№ з/п	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій Виконання завдань самостійної роботи (грунтовне виконання завдання з відображенням власної позиції) Реферат (есе)	4 4 3	11
T2	Виконання завдань під час практичного заняття Індивідуальне опитування та участь в обговоренні дискусійних питань Виконання завдань самостійної роботи Реферат (есе)	2 2 4 3	11
Модульний контроль 1		10	10
T3	Робота на лекційних заняттях, опорні конспекти лекцій Участь у практичному занятті (глибоке розкриття питань теми, вільне володіння матеріалом, активна участь у роботі семінару, участь у дискусії) Виконання завдань самостійної роботи (грунтовне виконання завдання з відображенням власної позиції)	2 2 4 3	11

T4	Виконання завдань під час практичного заняття Індивідуальне опитування та участь в обговоренні дискусійних питань Виконання завдань самостійної роботи Реферат (есе)	2 2 4 3	11
T5	Участь у практичному занятті (формальна готовність до практичного заняття, наявність відповідних записів, активна участь в практичному занятті, презентація) Виконання завдань самостійної роботи (грунтовне виконання завдання з відображенням власної позиції)	5 6	11
T6	Участь у практичному занятті (глибоке розкриття питань теми, вільне володіння матеріалом, активна участь у роботі, участь у дискусії) Виконання завдань самостійної роботи (грунтовне виконання завдання з відображенням власної позиції)	5 6	11
Модульний контроль 2		10	10
T7	Участь у практичному занятті (глибоке розкриття питань теми, вільне володіння матеріалом, активна участь у роботі, участь у дискусії) Виконання завдань самостійної роботи (грунтовне виконання завдання з відображенням власної позиції)	3 3	6
T8	Участь у практичному занятті (глибоке розкриття питань теми, вільне володіння матеріалом, участь у дискусії) Виконання завдань самостійної роботи (грунтовне виконання завдання з відображенням власної позиції)	4 4	8
Модульний контроль 3		10	10
ІНДЗ		10	10
Підсумкове тестування		20	20
Разом 140 Коефіцієнт перерахунку 140:100=0,72			

6. ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу,

удосконалення навичок самостійної освітньо-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми освітнього компоненту, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ:

- конспект-презентація із теми (модуля) за заданим планом;
- конспект-презентація із теми (модуля) за планом, який здобувач освіти розробив самостійно;
- розробка блоку тестових завдань з теми (модуля) за вибором здобувача освіти;

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень здобувачів освіти з «Теорія та методика викладання психології у закладах вищої освіти». Здобувач освіти може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ - 10 балів.

1. Запропонувати засоби усунення проблем розвитку вітчизняної психологічної освіти. 2. Обґрунтувати специфіку цілей психологічної освіти, виходячи з гуманітарного характеру психології.

3. Визначити основні тенденції у розвитку методики викладання психології у ЗВО, проілюструвати прикладами з власного досвіду.

4. Визначити основні етапи педагогічної діяльності і конкретизувати зміст кожного з них відповідно до процесу викладання психології у ЗВО.

5. Проаналізувати власний досвід вивчення психології, виокремити найбільш ефективні і цікаві, з вашої точки зору, курси і доведіть, чим можна пояснити їх високий освітній ефект. Опишіть алгоритм дій (орієнтовну основу діяльності) викладача психології, що проектує авторський навчальний курс.

6. Визначити методи та прийоми навчання психології, що є найбільш адекватними завданням психологічної підготовки майбутнього фахівця.

7. Проаналізувати стилі навчання і ситуації педагогічної взаємодії у рамках викладання психології у вищій школі з метою її вдосконалення та корекції.

8. Скласти авторську тренінгову програму для формувального експерименту власного дисертаційного дослідження. Підготуватися до обговорення та захисту власної авторської тренінгової програми.

9. Визначити методи контролю самостійної роботи студентів ЗВО.

10. Охарактеризувати метод «портфоліо» і визначити основні принципи цієї нової оцінної технології.

7. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти в Україні.

2. Заходи з реформування системи освіти в Україні.

3. Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова) програма.

4. Освітній контент з психологічних дисциплін і його складові.

5. Освітньо-професійна характеристика (ОПХ) фахівця-психолога.

6. Навчальний план, його структура і порядок реалізації.

7. Графік навчального процесу, його роль і порядок складання.

8. Навчальна програма. Види навчальних програм.

9. Робоча навчальна програма та її складові.

10. Навчальне навантаження викладача і його види.

11. Роль кафедри психології в управлінні навчальним процесом.

12. Участь викладачів кафедри в контролі за якістю навчально-виховного процесу.

13. Лекція, її функції і класифікація.

14. Етапи підготовки лекції та композиційна структура доповіді.

15. Особливості використання лектором лінгвістичних, паралінгвістичних і кінетичних способів впливу на аудиторію.

16. Критерії оцінювання лекції і лекційної майстерності.

17. Практичне заняття, його мета, функції і структура.

18. Організація проведення практичного (семінарського) заняття.
19. Критерії оцінювання якості проведення практичних занять.
20. Педагогічний контроль, його мета і функції.
21. Види контролю (поточний, проміжний, підсумковий).
22. Розроблення екзаменаційних білетів і питань до заліку.
23. Підготовка і організація проведення іспитів і заліків.
24. Критерії оцінювання знань студентів.
25. Критерії оцінювання якості проведення іспитів і заліків.
26. Мета і завдання курсової і дипломної роботи.
27. Структура курсової, бакалаврської та магістерської робіт, вимоги до їх оформлення.
28. Організація захисту курсових і дипломних робіт.
29. Мета і завдання практичної підготовки студентів.
30. Мета і завдання самостійної роботи студентів.
31. Форми активізації навчального процесу.
32. Дидактичні засоби активізації процесу навчання.
33. Інноваційні педагогічні освітні технології.
34. Дистанційне навчання.
35. Програмоване навчання.
36. Психологічні особливості алгоритмічного процесу у педагогіці.
37. Проблемно-пошукові методи навчання.
38. Ігрове проектування.
39. Операційно-рольові і ділові ігри.
40. Методика розроблення та організація проведення ділових ігор.
41. Організація проблемного навчання.
42. Альтернативні системи навчання. Пошук шляхів удосконалення психологічної освіти.
43. Концептуальні основи управління НТД студентів-психологів.
44. Дидактичні засоби управління НТД (дидактичні ігри).
45. Навчально-творча діяльність у системі підготовки психологів.
46. Організація процесу самоуправління в системі НТД студентів-психологів.
47. Зміст технології управління НТД студентів.
48. Навчально-дослідна робота студентів та її завдання.

49. Організація роботи студентських наукових гуртків з психології.
50. Стан використання технологій дистанційного навчання в закладах вищої освіти.
51. Технологічні досягнення для реалізації дистанційного навчання.
52. Технології адаптивного навчання, мобільне навчання, віртуальна, доповнена та гібридна реальності, «Інтернет речей», системи управління навчанням наступного покоління, штучний інтелект та природні користувацькі інтерфейси.
53. Перспективи розвитку технологій дистанційного навчання в Україні.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Бенашвілі А. О. Педагогіка та методика викладання психології: навч. посібник. Київ: Наукова думка, 2017. 288 с.
2. Гриньова Л. С. Методика викладання психології в вищій школі: навч. посібн. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 240 с.
3. Козлова Л. С. Методи активного навчання в психології: посібник для викл. Харків: Основа, 2017. 180 с.
4. Кочубейник О.М. Соціально-психологічне проектування життєвого простору особистості в умовах невизначеності. Київ: Психологічні науки, 2021. 178с.
5. Методичні рекомендації щодо викладання психології в загальноосвітніх навчальних закладах: збірник методичних матеріалів. Київ: МОН, 2016. 95 с.
6. Павелків Р.В. Рефлексія як механізм особистісно-професійного становлення майбутнього вчителя. *Психологія : реальність і перспективи : Збірник наукових праць*. 2019. Вип.12. С.5-12.
- 7.Павелків Р.В. Рефлексія як механізм формування індивідуальної свідомості та діяльності особистості.*Вісник післядипломної освіти: Збірник наукових праць*. 2019. Вип. 8 (37). С.84-98.
- 8.Павелків Р.В. Особливості адаптації працівників психологічної служби системи освіти до умов професійної діяльності. *Психологія: реальність і перспективи : Збірник наукових праць*. 2020. Вип. 14. С.194-199
- 9.Павелків Р.В. Сучасні підходи до визначення сутності поняття «освітній простір». *Інноватика у вихованні: Збірник наукових праць*. 2020. Вип. 11. С. 6-13.
- 10.Павелків Р.В Науково-психологічні підходи до розуміння феномену рефлексії. *Психологія: реальність і перспективи : Збірник наукових праць*. 2021. Вип. 16. 2021. С.166-173.
11. Павелків Р.В Педагогічні підходи до формування освітнього простору: теоретичний аналіз проблеми. *Інноватика у вихованні: Збірник наукових праць*. 2021. Вип. 13. С. 39-50.

12. Підкасистий А. М. Педагогічна психологія: підручник. Львів: Світ, 2015. 392 с.

13. Созонюк О.С. Змістові аспекти викладання дисципліни «Психологія освітньої діяльності». *Філософія освітнього простору вищої школи (психологічне спрямування): колективна монографія* / за ред Р. В. Павелківа, Н. В. Корчакової. Київ : «Центр учбової літератури», 2025. С.234-269.

14. Тимошенко О. В. Методика викладання психології: підручник. Київ: Вид-во "Академія", 2018. 320 с.

15. Філософія освітнього простору: психологічний вимір: колективна монографія / за ред Р. В. Павелківа, Н. В. Корчакової. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 476с.

16. Федоренко М. М. Психологія вчителя: основи методики викладання психології: підручник. Одеса: Фенікс, 2017. 400 с.

17. Шевченко Т. В. Методика проведення семінарських і практичних занять з психології: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2015. 224 с.

Додаткова література

1. Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній кризовій психології: монографія / за заг. ред. В. П. Садкового, О. В. Тімченка. Харків: Вид во НУЦЗУ, 2017. 777 с.

2. Волянук Н. Ю., Ложкін Г. В., Колосов А. Б., Андрійцев Б. В. Психологія наукової діяльності : монографія. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського ; Центр ДЗК, 2020. 352 с.

3. Карапетрова О. В. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Бердянськ : БДПУ, 2021. 542 с.

4. Литвинчук А. І. Психологічна безпека особистості як актуальна проблема сучасної психології. Вісник Львівського університету. Серія Психологічні науки. 2021. Вип. 9. С. 154–161.

5. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. Київ: ІПОД НАПН України, 2017. 144 с.

6. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості : навчальний посібник. Харків : Контраст. 2019. 116с.

Інформаційні ресурси

1. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України: у 12 томах. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/index.php/ua/>
2. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: <http://psychology-naes-ua.institute/>
3. Психологія: реальність та перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. URL: https://prap.rv.ua/index.php/prap_rv/
4. Психологія. Підручники онлайн. URL : <https://pidru4niki.com/psihologiya/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Prometheus – Найбільша платформа онлайн-курсів в Україні. URL: <https://prometheus.org.ua/>

Навчально-методичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до освітнього компоненту

«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Українською мовою

Укладачі:
Р.В.Павелків
О.С.Созонюк

Підписано до друку ____
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 4,4
Наклад __ прим. Зам. №

Відділ інформаційного та мережевого забезпечення
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12